

OPINNÄYTETYÖ
JARI MÄÄTTÄ 2010

HOMOSEKSUAALINA LAPISSA

Rovaniemen
ammattikorkeakoulu
University of Applied Sciences

SOSIAALI- TERVEYS- JA LIIKUNTA-ALA
HOITOTYÖN KOULUTUSOHJELMA

Tekijä	Jari Määttä	Vuosi	2010
Toimeksiantaja	SETA ry		
Työn nimi	Homoseksuaalina Lapissa		
Sivu- ja liitemäärä	38 + 2		

Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää, millaista on elää homoseksuaalisena miehenä tämän päivän Lapissa ja sitä kautta tuoda esiin, miten ihminen kohtaa sekä pitää yllä omaa seksuaalista identiteettiään. Esimerkkinä on hoitoalalla toimiva lappilainen mies, jonka arkipäivän kokemukset viimeisten vuosien aikana Lapissa ovat olleet pohjana tälle työlle.

Tutkimusote on ollut laadullinen ja aineiston olen käsitellyt sisällönanalyysin keinoin. Tavoitteena tällä tutkimuksella on lisätä suvaitsevaisuutta ja ymmärrystä seksuaalivähemmistöjä kohtaan. Työn hyödynnettävyys ilmenee siten, että se tarjoaa kaikille omaa hyvinvointiaan arvostaville käytännön keinoja oman seksuaalisen identiteetin hallintaan.

Tämän tutkimuksen lopputuloksena voi todeta, että hoitoalalla toimiva seksuaaliseen vähemmistöön kuuluva ihminen joutuu käytännössä laittamaan oman seksuaalisen identiteettinsä koetukselle ja kasvattamaan omaa kärsivällisyyttään oman seksuaalisuutensa vuoksi. Samalla tämä tutkimus tuo näkyviin, että eläminen Lapissa homoseksuaalina miehenä voi olla tasapainoista ristiriidoista huolimatta, kun oma asenne on maltillinen ja suvaitsevainen.

Avainsanat: seksuaalinen identiteetti, homoseksuaalisuus, sateenkaariperhe, mielenterveys, seksuaaliterveys, heteroseksismi, laadullinen tutkimus, sisällönanalyysi

Author	Jari Määttä	Year	2010
Commissioned by	SETA (LGBT Rights in Finland Organization)		
Subject of thesis	On Gay Identity in Lapland		
Number of pages	38 + 2		

The aim of this study was to find out what life for a gay man in Lapland is like and by that to highlight the means on how to maintain your sexual identity. The informant is a Lappish man working in the field of healthcare, whose everyday experiences in the past few years in Lapland have been the basis for this work.

The research is qualitative and the material was analyzed by using content analysis. The purpose of this research is to increase tolerance and understanding towards sexual minorities. The study offers practical ways to manage your sexual health and maintain your well-being in everyday life.

The main finding of this study was that working the field of healthcare puts your homosexual identity to a test and you have to increase your patience due to your sexuality. At the same time, this study gives a big picture on how living as a homosexual man in Lapland can also be fulfilling in spite of contradictions, providing ones attitudes are moderate and tolerant.

Keywords: sexual identity, gay sexuality, rainbow family, mental health, sexual health, heterosexism, qualitative research, content analysis

SISÄLLYS

1 JOHDANTO.....	1
2 IHMISEN SEKSUAALISEEN IDENTITEETTIN VAIKUTTAVAT TEKIJÄT.....	3
2.1 Kokonaisvaltainen kohtaaminen.....	3
2.2 Lauri Rauhalan holistinen ihmiskäsitys.....	4
2.3 Mielenterveys.....	5
2.4 Heteroseksismi.....	7
2.5 Homoseksuaalisuus ihmisen seksuaalisena identiteettinä.....	8
2.6 Homoseksuaalisen ihmisen mielenterveyttä suojaavat tekijät.....	10
2.6.1 Tunneäly.....	10
2.6.2 Sukupuoli.....	12
2.7 Homoseksuaalisen ihmisen mielenterveyttä uhkaavat tekijät.....	13
2.7.1 Vähemmistöstressi	13
2.7.2 Kaupunkikulttuuriin liittyvät lieveilmiöt.....	14
2.7.3 Häpeän merkitys itsetunnon kannalta.....	15
3 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN.....	16
3.1 Tutkimuksen lähtökohdat.....	16
3.2 Tutkimuksen tarkoitus ja tutkimustehtävät.....	16
3.3 Tutkimusaineiston keruu, käsittely ja analysointi.....	17
4 TUTKIMUSTULOKSET.....	20
4.1 Ympäristön asenne homoseksuaaliseen ihmiseen.....	20
4.2 Homoseksuaalisuuden käsittely työ- ja opiskeluelämässä.....	21
4.3 Homoidentiteetti Lapissa.....	23
4.4 Suvun kohtaaminen homoseksuaalina.....	24
5 POHDINTA.....	26
5.1 Johtopäätökset ja tulosten tarkastelu muihin tutkimuksiin.....	26
5.2 Oma pohdinta.....	30
5.3 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys.....	33
LÄHTEET.....	36
LIITTEET.....	38

1 JOHDANTO

Sairaanhoitajan ensisijainen tehtävä riippumatta siitä, toimiiko hän potilashoidossa, kouluttaako hän toisia vai suunnittelee hän ja toteuttaako hän hoitotyöhön liittyvää tutkimusta, on arvioida omia seksuaalisen eheyden tarpeeseen tietojaan, arvojaan, asenteitaan ja uskomuksiaan. Hänen on arvioitava itseään realistisesti tiedostaakseen omat voimavaransa ja rajoituksensa, jotka vaikuttavat siihen, miten hän hoitaa potilaita. (Yura - Walshs 1993, 259.)

Koska hoitoalalla keskeistä on erilaisten ihmisten kohtaaminen ja kokonaisvaltainen hoitaminen, täytyy hoitajan oma seksuaalinen eheys olla kohdallaan. Tämä koskee kaikkia hoitajia seksuaalisesta suuntautumisesta riippumatta. Seksuaalinen eheys tarkoittaa yksilön fyysisen, psyykkisen, sosiaalisen, kulttuurisen ja henkisen minän yhdentymistä seksuaaliseksi olennoksi keskinäisissä riippuvuus- ja vuorovaikutussuhteissa. Hän arvostaa itseään ja muita seksuaalisena olentona ja arvostaa ja kunnioittaa muita. Hän säilyttää itsehallintansa sen tietoisuuden avulla, joka hänellä on omista hyvistä ja huonoista puolistaan. (Yura - Walshs 1993, 214.)

Hoitajan ammatillisuuteen kuuluvat ensisijaisesti oman sukupuolisuuden ja omien arvojen hyväksyminen, vanha itsetunto ja eettisten periaatteiden noudattaminen. Hoitajan on tunnettava ja hyväksyttävä itsensä. Hänen on pystyttävä omat tunteensa halliten asialliseen keskusteluun kyetäkseen kuuntelemaan potilaansa seksuaalisia ongelmia reagoimatta niihin epäasiallisesti. Kun hoitaja ohjaa ja neuvoo potilastaan sukupuoliasioissa, hänen on pidettävä omat tunteensa erillään ja keskityttävä auttamaan potilasta etsimään itse ratkaisuja tilanteeseensa ja kannustettava häntä toteuttamaan päätöksensä. (Anttila – Kaila - Mattila - Kan - Puska - Vihunen 2008, 321.)

Olen tehnyt tämän opinnäytetyön tutkiakseni ihmisen seksuaalisen identiteetin muokkaantumista ympäristön vaikutuksesta hoitotyön näkökulmasta. Miten hoitoalalla työskentelevä seksuaaliseen vähemmistöön kuuluva ihminen kohtaa oman seksuaalisen identiteettinsä ja samalla säilyttää hoitajan identiteettiin kuuluvan ammatillisuuden. Millaisiin tilanteisiin seksuaaliseen vähemmistöön kuuluva opiskelija joutuu hetero-olettamusten varaan rakennetussa ympäristössä?

Tässä tutkimuksessa esimerkkitapauksena on homoseksuaalinen mies hoitoalalla. Virallisesti toimeksiantaja on SETA ry, henkisenä taustatukena. Koska itse tutkijana olen myös homoseksuaali, koen tämän tutkimusaiheen sopivan minulle hyvin suuntautuessani psykiatriaan, nyt kun opiskelen sairaanhoitajaksi Rovaniemen ammattikorkeakoulussa. Painotus tässä tutkimuksessa on mielenterveydessä ja seksuaalisessa identiteetissä. Viittaan tässä työssä jatkossa tutkittavaan sanalla hän.

2 IHMISEN SEKSUAALISEEN IDENTITEETTIN VAIKUTTAVAT TEKIJÄT

2.1 Kokonaisvaltainen kohtaaminen

Kokonaisvaltainen kohtaaminen on keskeistä, kun tarkastellaan hoitotyötä. Ihmiset, jotka auttavat toisia ihmisiä intiimeissä tilanteissa, ovat väistämättä tekemisissä myös seksuaalisuuden kanssa. Seksuaalisuus on alue, jossa hoitajat eivät koe omaavansa tiedollisia ja taidollisia valmiuksia tai eivät koe oloaan luontevaksi. Hoitajat saattavat olla asenteiltaan vanhoillisia ja jäykkiä. Kokonaisesta ihmisestä näyttäisi putoavan pois seksuaalisuuden alue, se sivutetaan. Ihmissuhteisiin ja seksuaalisuuteen liittyviä asioita ei myöskään samanveroisesti kartoiteta muiden terveyteen liittyvien asioiden kanssa. Voisiko hoitosuhteen alkuhaastatteluun lisätä kysymyksen: miten on seksuaalisuutenne laita? (Tedre - Pöllänen 1997, 90.)

Sairaanhoitajaksi kehittymisen ydinkäsite on ammatillinen identiteetti, mutta kehittymisen ympäristö on kehittymiselle keskeinen. Opiskelija ei rakenna identiteettiään tyhjiössä, vaan häntä ohjaavat hoitotyön ja työyhteisön kulttuurit. Voimakkaasti normitettu kulttuuri ja sitä tukevat ammatilliset sanelevat ”oikean” toiminnan arvoineen ja tapoineen. Opiskelija joutuu käytännön harjoitteluissaan sosiaalistumaan useisiin työyhteisöihin ja Karttusen (1999) tutkimuksen mukaan omaksumaan nopeasti kulloisenkin yhteisön toimintatavat voidakseen tulla hyväksytyksi yhteisössä. (Ora - Hyytiäinen 2005.)

Ammattiin kasvaminen ja kehittyminen on prosessi, jossa yksilö rakentaa ammatillista tietämystään ja kykyään toimia sairaanhoitajana. Tämä on osa ihmiseksi kehittymisen prosessia, jossa yksilö reflektoi omaa toimintaansa suhteessa muihin toimijoihin. Ammattiin kasvaminen ja kehittyminen on yksilöllisenä prosessina sidottu aikaan ja tapahtuu sosiaalisessa vuorovaikutuksessa, hoitotyön kulttuurissa tietynä historiallisena aikana. (Ora - Hyytiäinen 2005.)

Asiakkaan ongelmia on voitava käsitellä omien tunteiden ja asenteiden häiritsemättä. Omat kielteiset asenteet eivät saa haitata, kun asiakkaan ongelmiin etsitään ratkaisuja. Asiakas vaistoa herkästi myös hoitajan vaivautuneisuuden, hän saattaa hämmentyä ja tuntea häpeää. Seksuaalisuuteen liittyvistä asioista puhuttaessa on varottava loukkaamasta asiakasta. Keskustelujen sävy on oltava kohtelias ja asiallinen. On tärkeää kuunnella asiakasta, eikä seksuaalisuuteen liittyviä asioita tule vähätellä. (Kanerva - Pasanen - Riekkinen - Tuhkanen 1998, 56.)

2.2 Lauri Rauhalan holistinen ihmiskäsitys

Filosofi Lauri Rauhalan kehittämä holistinen ihmiskäsitys on sopiva väline monen tyyppisiin analyysihin, joissa on tavalla tai toisella kysymys ihmisyksilön toiminnasta, ihminen on monimutkainen kokonaisuus. Hänen mukaan ihminen koostuu kolmesta olemassaolon muodosta eli olemuspuolesta: kehollisuudesta, tajunnallisuudesta ja situationaalisuudesta. (Pihlanto 2008, 30.)

Holistisen ihmiskäsityksen tarkoituksena on lisätä ymmärrystä siitä, miten monimutkainen ihmisten välinen vuorovaikutustilanne todellisuudessa on ja mitä kaikkia tekijöitä siihen voi liittyä. Tämän ymmärryksen avulla kuka tahansa voinee toimia ihmissuhteissaan perustellummin ja ehkä ”viisaammin” kuin ilman sitä. Se voi parhaimmillaan auttaa meitä ymmärtämään entistä paremmin sekä itseämme että muita ihmisiä, minkä seurauksena henkilöiden välisten konfliktien mahdollisuutta voitaisiin vähentää. (Pihlanto 2008, 30.)

Tämä merkitsee sitä, että ihminen on paitsi kehon fysikaalisia ja kemiallisia prosesseja, samalla myös tajunnallisuuden edustamia ajatteluprosesseja eli henkistä ja psyykkistä olemassaoloa. Näiden lisäksi ihminen on suhteissa kaikkeen kehonsa ympärillä olevaan – niin konkreettiseen kuin ideaaliseenkin maailman. Näiden suhteiden kokonaisuutta kutsutaan ihmiskäsityksessä situationaalisuudeksi. (Pihlanto 2008, 30.)

Ihmiskäsitys pyrkii määrittelemään kysymystä, mitä ihminen on. Ihmismieli on inhimillisen olemisen perusta. Ihminen on itseään tarkkaileva olento, joka myös pyrkii ymmärtämään itseään, omaa psyykkistä rakennettaan, sen mutkikkaita lainalaisuuksia ja myös mielensä unelmia ja häiriöitä.

Ihminen ei kuitenkaan ole yksin, vaan sidoksissa perheeseensä, lähiympäristöönsä ja yhteiskuntaan. (Lepola - Koponen - Leinonen - Joukamaa - Isohannu - Hakala 2008, 21.) Myönteinen ihmiskäsitys on hoidollisen työn ammattietiikan perusperiaatteita. Sen mukaan potilasta on kohdeltava itseisarvoisena olentona. Taustalla on hoitajan ihmisrakkkaus, jota ilman on vaikea kohdella potilaita ihmisarvoisesti. (Roti - Ihanus 1997,195.)

Teologi Martti Lindqvistin mukaan integriteetti eli kaikenlainen eheys on ihmisammattin eettinen periaate. Jokainen ihminen on yksilöllinen persoona, jota ei pidä loukata tai torjua. Hänet on ihmisenä hyväksyttävä sellaisenaan. Eri asia on, voidaanko hyväksyä ihmisen tekoja. (Roti - Ihanus 1997,195.)

2.3 Mielenterveys

Mielenterveys on ihmisen ulottuvuus, joka tekee ihmisestä joustavan ja elämäniloisen, joka johtaa mielenrauhaan ja sekä omien että muiden ihmisten tarpeiden tasapainoiseen huomioonottamiseen. WHO:n määritelmän (1999) mukaan mielenterveys on älyllisen ja sosiaalisen hyvinvoinnin tila, jossa yksilö ymmärtää omat kykynsä, pystyy toimimaan elämän normaalistressissä, pystyy työskentelemään tuottavasti tai tuloksellisesti, ja pystyy toimimaan yhteisönsä jäsenenä. Mielenterveys on inhimillinen, elämään myönteisesti vaikuttava voimavara, joka mahdollistaa oman elämän elämisen mahdollisimman täysipainoisesti. (THL 2010.)

Hyvää mielenterveyttä vahvistavat emotionaaliset ja sosiaaliset taidot. Mielenterveyteen vaikuttavat yksilölliset tekijät ja kokemukset, sosiaalisen vuorovaikutuksen kenttä, yhteiskunnan rakenteet ja resurssit sekä kulttuuriset arvot. Vaikka emme aivan "täydelliseen" hyvinvoinnin tilaan yltäisikään, mielenterveys voidaan nähdä psyykkisiä toimintoja ylläpitävänä voimavarana, jota kaiken aikaa sekä käytämme että keräämme ja jonka avulla ohjaamme elämäämme. (THL 2010.)

Sisäisen sopeutumisen kannalta keskeisessä roolissa ovat niin sanotut minän puolustusmekanismit eli defenssit. Mitä enemmän ihminen käyttää vaaran uhatessa sellaisia kehittymättömiä puolustusmekanismeja kuten kieltäminen tai projektio, sen todennäköisempää on, että henkilön mielenterveyden tasapaino ei ole optimaalinen. (THL 2010.)

Hyvään mielen tasapainoon viittaavat kypsät suojautumiskeinot kuten torjunta, altruismi, huumori, sublimaatio ja ennakointi, jotka edistävät hyvää sopeutumista ilman vuorovaikutussuhteiden tai todellisuuden vääristymistä. Positiivinen mielenterveys tarkastelee mielenterveyttä voimavarana, joka on tärkeä yksilön yleiselle hyvinvoinnille sekä kyvyille ymmärtää ja hallita elämää ja ympäristöä, viestiä keskenämme sekä toimia tuottavana ja luovana yhteisön jäsenenä. Suojaaviksi tekijöiksi kutsutaan niitä tekijöitä, jotka elämänvaikeuksissa kannattelevat, ikään kuin suojaavat ihmistä. Suojaavat tekijät vahvistavat mielenterveyttä ja elämänhallintaa sekä toimintakykyä. (THL 2010.)

Negatiivinen mielenterveys koskee psyykkisiä ongelmia, oireita ja häiriöitä. Riskitekijät vaarantavat elämän ja toimintojen jatkuvuutta ja turvallisuuden tunnetta. Riskit tarkoittavat niitä yksilön ja ympäristön vaikutuksia, jotka estävät ja vähentävät yksilön mahdollisuuksia elää terveesti sekä tasapainoisesti. (THL 2010.)

Seksuaaliterveys on ihmisen kykyä nauttia seksuaalisuudestaan, toteuttaa sitä ilman sukupuolitautilien, ei-toivotun raskauden, painostuksen, väkivallan ja syrjinnän riskiä, jokaisen seksuaalioikeuksia kunnioittaen. Seksuaaliterveyttä edistetään silloin, kun ihmisellä on mahdollisuus toteuttaa seksuaalisuuttaan tyydyttävällä ja turvallisella tavalla. Seksuaalinen tyydytys on edellytys seksuaaliterveydelle. Seksuaalielämää ja mahdollisuuksia seksuaaliseen tyydytykseen on olemassa kumppanista tai kumppaneista riippumatta, mutta parhaiten seksuaaliterveyttä edistetään sopivan kumppanin kanssa, tyydytystä tuottavassa suhteessa. (THL 2010.)

Seksuaaliterveyttä pidetään ihmisen fyysisen ja psyykkisen hyvinvoinnin elintärkeänä osana. Seksuaalisesti terve aikuinen arvostaa kehoaan, käyttäytyy vastuullisesti ja kunnioittavasti kumppania kohtaan sekä ilmaisee rakkautta ja läheisyyttä omien arvojensa mukaisesti. (Terveyskirjasto 2010.)

Seksuaaliterveys perustuu seksuaalioikeuksiin, joiden toteutumista jokaisen tulee suojella ja kunnioittaa. Seksuaalioikeudet ovat osa ihmisoikeuksia. Niiden keskeinen sisältö on, että jokaisella ihmisellä ja parilla on oikeus tietoisesti ja vastuullisesti päättää omaan seksuaalisuuteensa liittyvistä asioista. WHO:n (2002) mukaan kaikkien seksuaalioikeuksia tulee kunnioittaa, jotta voidaan saavuttaa ja ylläpitää hyvä seksuaaliterveys. (Ryttyläinen - Valkama 2010, 14.)

2.4 Heteroseksismi

Heteroseksismi tarkoittaa heteroseksuaalisuutta korostavassa yhteiskunnassa homoseksuaalisuuteen liittyviä sosiaalisia ja psyykkisiä ongelmatilanteita. Heteroseksismi ilmenee hierarkkisenä heteroparemmuutena. Se heijastuu asenteissa, kielessä ja viesteissä. Näin se marginalisoi ja tekee näkymättömäksi seksuaalivähemmistöt. Lisäksi se patologisoi yksilöt, vaikka kyseessä on sosiaalinen ja kulttuurinen ilmiö. Ennakkoluulot ja stereotyyppit syntyvät oletuksesta, että heteroseksuaalisuus on normi ja parempi kuin homoseksuaalisuus. Kaikkien oletetaan olevan. (Lehtonen - Nissinen - Socada 1997, 146.)

Heteroseksismi vaikeuttaa homoseksuaalien emotionaalista kasvua ja kehitystä aiheuttaen heille häpeää homoseksuaalisuudesta. Sitä on verrattu jopa henkiseen tai fyysiseen väkivaltaan. Sosiaalinen ja emotionaalinen tuki auttavat homoseksuaaleja selviytymään häpeästä ja traumasta. (Ivalahti 1998, 8.)

Heteroseksismiin kiinteästi liittyvä käsite homofobia tarkoittaa kulttuurissamme kielteisen leiman antamista henkilölle, joka kuuluu seksuaalivähemmistöön eli stigmatisointia. Haukkumasanat hintti ja huora ovat tästä esimerkkinä. Tämänkaltainen homofobia on sekä näkyvä että kuuluva ilmiö, joka muodostaa keskeisen diskriminaation tunnusmerkistön kulttuurissamme.

Ilmiön voidaan katsovan ilmaisevan syvään juurtunutta heteroseksismiä, joka länsimaisessa kulttuurissamme vallitsee. Siihen kuuluu asennoituminen heteroseksuaalisuuden puolesta eli se nähdään sosiaalisen hyväksyttävyyden lähteenä. (Lehto - Kovero 2010, 179.)

Sisäistynyt homofobia tarkoittaa kielteisiä asenteita seksuaalivähemmistöä kohtaan, jolloin stigmatäisointi ja syrjintä luovat sosiaalis-kulttuurisen ympäristön heikentäen näin vähemmistöön kuuluvan henkilön mielenterveyttä. Tällainen ympäristö on siis edellä mainitun vähemmistöstressin lähde. Tällöin ei-heteroseksuaalinen henkilö kääntää ympäristön negatiiviset sosiaaliset asenteet itseään kohti, jolloin itsetunto sairastuu, esiintyy sisäisiä ristiriitoja ja masennusta. Hän saattaa kantaa huolta siitä, onko hän hyväksytty työpaikalla, kotona tai esim. kaupassa. Tällöin pelko syrjinnästä on sisäistynyttä homofobiaa. (Lehto - Kovero 2010, 179.)

Seksuaalinen loukkaaminen voi tapahtua monin tavoin. Seksuaalinen kaltoin kohtelu rikkoo yksilön identiteetin ja kokemuksen minän eheydestä. Yksilön rajojen rikkoontumisesta seuraa moninaisia pahan olon ja sairauden tunteita ja koko elämää voi leimata hallitsemattomuuden tunne. Tällöin luottamus omaan itseen hupenee, puhumattakaan kyvystä olla toisen ihmisen läheisyydessä. (Brusila 2008, 226.)

Syvä masennus ja yksinäisyys saattavat vallata mielen. Trauman kokeminen saattaa aiheuttaa hermostuneisuutta, nukkumisvaikeuksia, ruokahalun muutoksia ja painajaisia. Ahdistus ja kipu voivat olla henkistä, fyysistä sekä sosiaalista ja ajaa ihmisen itsetuhoon. (Brusila 2008, 226.)

2.5 Homoseksuaalisuus ihmisen seksuaalisena identiteettinä

Homoseksuaalisuus ihmisen seksuaalisena identiteettinä tarkoittaa seksuaalisen halun kohdistumista samaa sukupuolta oleviin henkilöihin. Ensimmäisen kerran sanoja homoseksuaali ja heteroseksuaali käytettiin saksankielisessä pamfletissa v.1868 ja Freudin vaikutuksesta termejä alettiin yleisemmin käyttää.

Vielä nykyisinkin monet homoseksuaalisesti orientoituneet miehet solmivat avioliiton naisen kanssa, hankkivat lapsia ja pyrkivät hankkimaan heteromiehen identiteettiä. (Lehto - Kovero 2010, 17.) Homoseksuaaliset teot ovat olleet kriminalisoituna Suomessa vuoteen 1971 saakka ja niihin ryhtyvä henkilö on voitu määritellä sairaaksi vuoteen 1981 saakka (Juvonen 2002, 40).

Ihmisen identiteetti ei edellytä ihmissuhdetta eikä ihmissuhde toisaalta muodosta identiteettiä. Ihmisellä voi olla esimerkiksi vahva homoidentiteetti, vaikkei hän koskaan olisi seurustellut kenenkään kanssa. Homoseksuaalisuus ei ole valinta. Seksuaalivähemmistöihin kuuluu arviolta noin 10 % väestöstä. Seksuaaliselle suuntautumiselle ei ole kyetty osoittamaan yhtään yksittäistä selittävää tekijää. (Seta 2010.) Syitä homoseksuaalisuudelle on haettu niin raskausajan hormonaaliturvasta, geeneistä kuin kasvatuksestakin, mutta kaikki selitysmallit ovat jääneet puutteellisiksi. Vanhemmat eivät omalla kasvatuksellaan voi vaikuttaa lapsensa seksuaaliseen suuntautumiseen. (Seta 2010.)

Raamatun käsityksiä homoseksuaalisuudesta tulkitaan monin tavoin. Raamatuntukijat ovat paljolti yksimielisiä siitä, että sellaisesta kahden aikuisen välisestä homoseksuaalisesta rakkaudesta, jolle nykyään haetaan siunausta, ei löydy raamatusta ainoatakaan mainintaa. Raamatun kielteisyys koskee siis jotain muuta kuin rakkautta. (Brusila 2008, 25.)

Mooseksen ensimmäisessä kirjassa kerrotaan Sodomian miehistä, jotka joukolla halusivat raiskata Lootin kotiin tulleet vieraat. Tässä, josta sodomia nimitys on jäänyt, ei ole kyse varsinaisesta homoseksuaalisuudesta vaan joukkoraiskauksesta. (Brusila 2008, 26.)

Mooseksen kolmannessa kirjassa sanotaan, että jos mies makaa miehen kanssa kuten naisen kanssa maataan, heitä pitää molempia rangaista kuolemalla. Määräys liittyy kultillisiin puhtaussäännöksiin, jossa on mitä moninaisimpia asioita. Ehdottoman kiellettyä on esim. tehdä työtä sapattina, koskea sian nahkaan, yhtyä naiseen kuukautisvuodon aikaan ja syödä simpukoita. (Brusila 2008, 26.)

Sopii kysyäkin, miksi tietyt kristityt, jotka jo aikoja sitten luopuivat ehdottomista sapattisäännöistä, poimisivat vain homoseksuaalista aktia koskevan kiellon lopullisena totuutena. Jeesus ei sano homoseksuaalisuudesta mitään evankeliumeissa. Sen sijaan hän antaa rakkauden käskyn ja haasteen eläytyä toisen tilanteeseen. (Brusila 2008, 26.)

Sateenkaariperheillä tarkoitetaan homo-, lesbo-, bi- ja transvanhempien ja heidän lastensa perheitä. Nämä ovat esimerkiksi naisparin, miesparin tai ei-heteroseksuaalisen yksihuoltajan perheitä sekä perheitä, joissa on enemmän kuin kaksi vanhempaa. Suomessa sateenkaariperheitä on useita tuhansia. (Sateenkaariperheet 2010.) Osa perheiden lapsista on syntynyt vanhempien aiemmissa heterosuhteissa. Yksin tai parisuhteessa elävillä lesboilla on hedelmöityshoitojen tai kotisiemennyksen (koti-inseminaation) avulla hankittuja lapsia. Homomiehille vanhemmuus voi tarkoittaa esimerkiksi yhdessä naisparin kanssa hankittua lasta, jonka elämään isä tai isät osallistuvat sovitulla tavalla. (Sateenkaariperheet 2010.)

Suomessa on arvioitu olevan jo tällä hetkellä tuhansia sateenkaariperheitä. Seta ry:n Sateenkaariperhetyön projektin syksyllä 2006 keräämän kyselyaineiston mukaan sateenkaariperheissä elävien lasten määrä on kiihtyvässä kasvussa. Kymmenen vuoden kuluttua lasten ja perheiden kanssa työskentelevät ammattilaiset tulevat kohtaamaan sateenkaariperheet aivan uudentlaisissa mittasuhteissa. (Sosiaaliportti 2010.)

2.6 Homoseksuaalisen ihmisen mielenterveyttä suojaavat tekijät

2.6.1 Tunneäly

Tunneäly tarkoittaa tunnetta ja älyä yhtä aikaa. Älykkyys määritellään nykyään kyvyksi ymmärtää, oppia, muistaa, ajatella rationaalisesti, ratkaista ongelmia ja soveltaa oppimaansa. Näin tunneälykin on älykkyyttä ja mikä parasta, jokainen voi sitä kehittää riippumatta persoonallisuudesta ja muista periytyvistä tekijöistä. Oman tunneällyn kehittäminen on ennen kaikkea kiinni tunteista kuten rohkeudesta, halusta ja innostuksesta kongitiivisten kykyjen sijaan. (Saarinen- Kokkonen 2003, 18.)

Tunneälykäs, kokonainen toimintapa perustuu omien tunteiden tunnistamiseen ja jollain tasolla harkittuun ilmaisemiseen, sen sijaan että masennutaan hetkessä. Kulttuurimme opettaa, ettei ainakaan vaikeimmin käsiteltäviä tunteita saa näyttää liikkua ulospäin. Monelle aikuiselle tunteiden näyttäminen edustaa edelleen heikkoutta, hallitsemattomuutta ja epärationaalisuutta. Itseä myös rangaistaan virheiden sattuessa vetäytymällä yksinäisyyteen tai käyttäytymällä itsetuhoisesti. (Saarinen-Kokkonen 2003, 36.)

Ensimmäinen askel tunteiden kanssa työskentelyyn on ihmisen tunnevaltaisuuden hyväksyminen. Meissä kaikissa on kaikkia tunteita, eikä niistä ole mitään haittaa – päinvastoin. Tunteethan auttavat meitä tunnistamaan tärkeitä asioita elämässä. Omien tunteiden kanssa työskentelyn seurauksena meissä kasvaa kyky jakaa iloa ja tyytyväisyyttä ympäristöömme, huolimatta ettei siitä joku pitäisikään. (Saarinen - Kokkonen 2003, 38.)

Elokuvat ja TV- sarjat on vaivaton tapa kohdata ja analysoida omia tunteita. Tiedostamalla paremmin omia tarpeitamme ja tunteitamme voimme purkaa tietoisemmin paineitamme esim. kauhuleffan parissa. Parhaimmillaan tunneälyn käytöstä seuraa elämänhallinnan, oman persoonan jatkuvuuden ja onnellisuuden kokemus, joka ei riipu vain yksittäisistä hetkistä ja asioista. (Saarinen - Kokkonen 2003, 49.)

Mieleltään terve ihminen on lähtökohtaisesti hyvässä kontaktissa omiin tunteisiinsa ja kykenee ilmaisemaan niitä asianmukaisesti. Tunneälykkäillä ihmisillä on tämän lisäksi erityisen tarkka kyky havainnoida muiden ihmisten tunnereaktioita ja reagoida myös niihin asianmukaisesti. Tällaiselle henkilölle on kehittynyt taito neuvotella muiden ihmisten kanssa intensiivisessäkin tunneilmapiirissä. Mikä parasta, tunne-elämältään tasapainoinen ihminen kykenee kanavoimaan myönteisiä tunteitaan haluamiinsa tavoitteisiin ja näin motivoimaan itseään pitkäjänteiseen työskentelyyn sekä samalla välttämään vain välittömän tyydytyksen saamista. Tyydytys seuraa aikanaan tehtävän onnistunutta suorittamista. (THL 2010.)

2.6.2 Sukupuu

Sukupuun tarkastelu on auttanut monia sovintoon eletyn elämän ja edellisten sukupolvien kanssa. Tunteista yksi hankalimmista, katkeruus on väistynyt anteeksiannon ja yhteyksien palauttamisen avulla. Juurettomuus ja irrallisuus menettävät otettaan. On sanottu, että silloin ihmisestä on tullut aikuinen, kun hän lakkaa syyttämästä vanhempiaan. (Ijäs 2003, 201.)

Se, että tunteet kielletään tai torjutaan, saattaa johtaa fyysisen ja henkisen terveyden heikkenemiseen. Monella sairaudella on tunneperäistä pohjaa. Pessimistiset elämän tulkinnat, puhumattomuus ja varsinkin kapseloituneet surun, vihan, pelon ja katkeruuden tunteet ovat elimistölle joskus liian raskaita kantaa. Taustalla on kielteinen tunnekehä, joka ruokkii itseään. Tunneura on useimmiten peräisin kasvuympäristöstä. (Ijäs 2003, 126.)

Sureminen on tunne, joka kuljettaa yli vaikeiden aikojen. Suru antaa arvoa sille, mikä on ollut elämässä tärkeää ja rakasta. Surutyöskentely antaa myös tilaa uudelle vaiheelle elämässä. Jos emme osaa surra, emme pysty siirtymään elämänkulussa eteenpäin. Toisin sanoen surunkin voi nähdä myönteisenä tunteena, vaikka kokemuksena se on raskas. Uusien tunneilmaisujen oppiminen vaatii usein asenteiden tarkistusta, pysähtymistä kysymään, mitä haluan tältä elämältä. Uudenlainen näkeminen vapauttaa myös tunteet vanhoista urista ja kehistä. (Ijäs 2003, 130.)

Vanhoista tuhoisista perhesäännöistä ”älä puhu, älä tunne, älä luota” on päästävä eroon. Puhuminen, tunteminen ja luottaminen ovat arvokkaimpia lahjoja elämässämme ja tarkoitettu käyttöömme. (Ijäs 2003, 173.)

2.7 Homoseksuaalisen ihmisen mielenterveyttä uhkaavat tekijät

2.7.1 Vähemmistöstressi

Vähemmistöstressi tarkoittaa seksuaaliseen vähemmistöön kohdistuvaa stressiä, jota on Meyrin teorian (2003) mukaan kolmenlaista:

- a) ulkoiset, objektiivisesti havaittavat tapahtumat ja olosuhteet.
- b) vähemmistöön kuuluvan henkilön odotukset ympäristössä tällaisen aiheuttaman valppauden ylläpidosta johtuen.
- c) vähemmistöön kuuluvan henkilön tiedostamat ja sisäistämät ympäristön negatiiviset asenteet vähemmistöä kohtaan. (Lehto -Kovero 2010, 197.)

Muutto Suomessa lähinnä pääkaupunkiseudulle muuttaa suhteita vanhempiin ja sukulaisiin. Uudessa asuinpaikassa perheen ja suvun korvaa usein homoyhteisö ja yhteys biologiseen sukuun usein tällöin heikkenevät. Suurkaupungit houkuttelevat siis ei-heteroseksuaaleja vapaamielisen asuinympäristön sekä parempien työ- ja opiskelumahdollisuuksien takia. (Lehto - Kovero 2010, 197.)

Homomaailma voidaan nykyään nähdä monella eri tavalla. Jotkut viihtyvät kapakoissa, toiset internetissä. Jotkut miehet haluavat homoseksuaalia, mutta rakkaussuhteen naisen kanssa. Lisäksi homokulttuuri on jakautunut lukuisiin alaryhmiin. Kaikki nämä tiedostetut ja tiedostamattomat rajaukset luovat ristiriitoja henkilölle itselleen. (Aldrich 2006, 360.)

Internet on kyberneettinen rinnakkaismaailma- toinen todellisuus, joka elää omaa maailmaansa. Mieli täytetään netistä haetuilla äärikokemuksilla ja eletään anonyymiä kaksoiselämää nimimerkkiensä takana. Internet aiheuttaa riippuvuutta siinä missä päihtet. Ihminen loi Internetin omaksi kuvakseen ja ruudulta heijastuu ihmisen pimeät puolet, angstit ja perversiot. Netissä ihminen ei ole se kuka hän oikeasti on, vaan se kuka hän väittää olevansa. (Toivonen 2001, 150.) Internetin avulla voimme havaita, että maailma on täynnä egosentrisiä perverssejä, joilla ei ole elämässään muuta kuin toisten häpäiseminen ja keinottelu. (Toivonen 2001, 86.)

Yleisimpiä homojen ja lesbojen kohtaamista väkivallan muodoista ovat homoseksuaalisuuteen liittyvät verbaaliset loukkaukset ja uhkailut, joita he kuulevat joko itseensä tai toisiin kohdistettuina. Uhkausten kautta välittyy viesti ulkopuolisuudesta ja oman ihmisarvon kyseenalaisuudesta. Usein näiden uhkausten merkitystä omassa elämässä vähätellään, mutta siitä huolimatta ne voivat aiheuttaa alitajuisia pelkoa, joka ilmenee selittämättöminä pelkotiloina ja itseinhona. (Nissinen 1995, 54.)

2.7.2 Kaupunkikulttuuriin liittyvät lieveilmiöt

Kaupunkikulttuuriin eli kaupunkilaiseen elämäntapaan kuuluu nykyään alkoholin arkipäiväistynyt käyttö. Väestöasemaan liittyvien tunne-elämän ja sosiaalisten suhteiden stressitekijöiden on arveltu heijastuvan myös päihteiden käyttöön. Tunne-elämän riskejä ovat huono itsetunto, häpeä, ahdistus, masennus ja voimattomuus. Juominen on monelle tapa laukaista stressiä ja helpottaa kontaktin luomista. (Lehtonen - Nissinen - Socada 1997, 176.)

Helsingissä on nykyisin paljon ravintoloita ja tapaamispaikkoja homoseksuaaleille. Kaikki eivät ole varauksettomasti ihastuneita baarielämään. Osa ei pidä ylenmääräisestä juhlimisesta ja siihen liittyvistä lieveilmiöistä, varsinkin kun nykyään on trendikästä heteroillakin käydä homokapakoissa. Tämä ei ole kaikkien homoseksuaalien mieleen. Ja se on ymmärrettävää, koska heteroväestöllä on mahdollisuuksia löytää seuraa muualtakin. Tämä voi joillekin homoseksuaaleille aiheuttaa ylimääräisiä paineita. (Lehto - Kovero 2010, 202.)

Ne, joille homobaarit ovat merkittävä sosiaalisen kanssakäymisen ympäristö, reagoivat myös homoseksuaalisuuteen liittyviin stressitekijöihin lisäämällä alkoholin kulutustaan. Heillä stressi lisää riskejä alkoholiongelmiin. Riippuvuus yhdestä sosiaalisen kanssakäymisen tai stressinlaukaisimen muodosta altistaa ongelmille. (Lehtonen - Nissinen - Socada 1997, 176.)

Suomessa tehtiin vuosina 1982–1984 laaja homoseksuaalien miesten ja naisten elämäntapatutkimus, jonka tuloksista havaittiin, ettei homomiesten alkoholinkäyttö kuitenkaan merkittävästi poikennut heteromiesten vastaavasta keskimääräisestä kulutuksesta. Erot tulivat esille ainoastaan lesbojen alkoholin käytössä, joka oli selvästi suurempaa verrattuna muihin suomalaisiin naisiin. (Lehtonen - Nissinen - Socada 1997, 175.)

2.7.3 Häpeän merkitys itsetunnon kannalta

Häpeä on Ikosen ja Rechartin (1994) mukaan on tuskallinen tunne, joka panee piiloutumaan ja kätkeytymään. Häpeässä koko toiselle ilmaistu olemus paljastuu vääräksi. Tällaiset tiedostamattomat häpeänkierteet saattavat vakiintua jopa koko elämän mittaisiksi. Seksuaalisuuden he kokevat minuuden ydinalueeksi, jonka arvo on ratkaisevasti sidoksissa siihen, millaisen vastauksen se herättää toisissa. Siitä syystä on ymmärrettävää, miksi on tärkeää saada tietoinen kosketus omiin tunteisiin. (Antikainen - Ranta 2008, 125.)

Kielteisten asenteiden ja niihin liittyvän häpeän sisäistäminen näkyvät heikkona itsearvostuksena, masennuksena, ahdistuneisuutena, pelkotiloina, vaikeasti paikantuvina viha-reaktiona (esimerkiksi ystävällisesti käyttäytyviä kohtaan), vaikeutena luottaa muihin, eristymisenä ja itsemurhayrityksinä (Nissinen 1995, 52). Yksi äärimmäinen tapa ratkaista identiteettiin liittyvä häpeä ja eristyneisyys ovat itsemurhayritys. San Diegossa tehty tutkimus toteutetuista itsemurhista päättyi tulokseen, jonka mukaan 21- 42- vuotiaiden hetero- ja homomiesten itsemurhaa edeltänyt elämäntilanne ei olennaisesti poikennut toisistaan, vaan kummallekin ryhmälle oli yhteistä runsas päihteiden käyttö, psykiatriset diagnoosit ja läheisen ihmissuhteen päättyminen hiljakkoin. (Nissinen 1995, 55.)

3 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

3.1 Tutkimuksen lähtökohdat

Tämän tutkimuksen lähtökohtana on ihmisen käsitys omasta olemisestaan. Hänen, eli tutkittavan oma ihmiskäsitys on humanistinen eli edellä mainitun Lauri Rauhalan holistisen näkemyksen mukainen. Tällöin siis yksilön oma biologia muodostaa perustan, jota ympäristön kulttuuritekijät muokkaavat suuntaan tai toiseen. Henkisyys ja uskonnollisuus ovat hänen mielestään jokaisen henkilökohtainen valinta, joiden avulla ihminen muokkaa suhdettaan ympäristöönsä sekä muihin ihmisiin.

Hän on muuttanut Helsingistä Lappiin, koska oli Helsinkiin turhautunut ja halusi ns. maisemavaihdoksen. Mietteitään hän ei toki kertonut kenellekään, vaan piti ne omana tietonaan. Hänen elämänsä oli tuolloin päällisin puolin hyvässä kunnossa, mutta hänen sisällään kuohui. Homoseksuaalinen luonto ei jättänyt häntä rauhaan vaikka vilskeimmät vuodet olivat jo takanapäin. Hän on syntyjään Lapista, joten mahdollinen paluu omille juurilleen kyti hänen mielessään pikku hiljaa erään tyyppillisen helsinkiläisen loskaisen talven aikana. Hänen tunteensa olivat samaan aikaan erittäin ristiriitaiset ja hän halusi jonnekin toisaalle, mutta minne?

Lappi tarjosi hänelle kaiken tarvittavan, kuin vastauksena toiveisiin: luontoa, yksinoloa, rauhaa, suomalaisuutta ja uusia haasteita. Nyt hän on hoitoalalla toimiva, valintoihinsa tyytyväinen paluumuuttaja.

3.2 Tutkimuksen tarkoitus ja tutkimustehtävät

Tämän tutkimuksen tarkoitus oli selvittää, kuinka hoitoalalla toimiva ihminen säilyttää sekä ylläpitää omaa seksuaalista identiteettiään koulussa, työssä ja vapaa-ajalla? Millaista on elää seksuaaliseen vähemmistöön kuuluvana tämän päivän Lapissa ja kuinka käsitellä mahdollisia ristiriitatilanteita? Miten ympäristö reagoi seksuaalisen vähemmistön edustajaan? Kuinka asianomainen itse säilyttää oman seksuaalisen eheydensä ja elämänilonsa mahdollisista ristiriidoista huolimatta?

Keskeiset tutkimustehtävät voi kiteyttää seuraaviin kysymyksiin:

- 1) Kuinka hoitaja voi hoitotyössä säilyttää ammatillisen identiteettinsä käsiteltäessä ihmisen seksuaalisuutta?
- 2) Kuinka seksuaaliseen vähemmistöön kuuluva turvaa oman positiivisen mielenterveytensä ympäristön luomista ristiriidoista huolimatta?
- 3) Miten homoseksuaalinen ihminen suojaa omaa seksuaalista eheyttään heteroseksistisessä ympäristössä?
- 4) Millaisiin tilanteisiin homoseksuaalinen mies törmää hoitoalalla?

Tämän tutkimuksen hyödynnettävyys ilmenee siten, että se toivon mukaan auttaa kaikkia ihmisiä sukupuolesta, iästä, rodusta ja seksuaalisesta suuntautumisesta riippumatta käsittelemään omaa seksuaalisuuttaan rohkeasti ilman pelkoa, niin vapaa-ajalla kuin työelämässä. Eli tarjota kaikille omaa hyvinvointiaan arvostaville käytännön keinoja oman seksuaalisen identiteetin hallintaan. Tarkoituksena tällä tutkimuksella oli selvittää millaista on elää homoseksuaalisena miehenä Lapissa. Tutkimuksen tavoitteena on lisätä suvaitsevaisuutta ja ymmärrystä seksuaalivähemmistöjä kohtaan.

3.3 Tutkimusaineiston keruu, käsittely ja analysointi

Tutkimusaineiston keruussa, käsittelyssä ja analysoinnissa käytin laadullista tutkimusotetta. Laadullisen tutkimuksen lähtökohtana on kuvata todellisuutta mahdollisimman kokonaisvaltaisesti. Laadullisella tutkimusmenetelmällä tehdyn tutkimuksen tavoitteena ei ole löytää totuutta tukittavasta asiasta. Laadullisessa tutkimuksessa pyritään löytämään ja paljastamaan tosiasioita jo olemassa olevien totuuksien sijaa. (Hirsjärvi - Remes - Sajavaara 2004, 152.)

Tutkimukseen haastateltavaksi valitsin erään tuttavan omasta lähipiiristäni. Kyseessä on hoitoalalla toimiva homoseksuaali mies. Halusin valita esimerkiksi tapauksen, jolla olisi kokemuspohjaa sekä maaseutuelämästä, että kaupunkikulttuurista. Käsittelen tässä työssä kyseistä miestä termillä hän. Hän kirjoitti ensin kesän aikana sähköisessä muodossa olevan yhteenvedon tapaisen esseen omista kokemuksistaan ja tunteistaan.

Näin saadusta materiaalista aloin pelkistämään tekstiä. Näin pelkistetystä tekstistä poimin ilmaisuja, jotka muodostivat samansisältöisiä alakategorioita ja sitä kautta yläkategorioita. Tässä vaiheessa myös abstrahoin eli käsitteellistin tekstiä. Aineiston analyysitavaksi valitsin induktiivisen sisällönanalyysin. Induktiivisuus tarkoittaa aineistolähtöistä analyysia, jolloin käsitejärjestelmää ei ole etukäteen valittu. Seuraavalla sivulla olevat esimerkit havainnollistavat, miten sanojen käsitteellistäminen tapahtuu.

Alla oleva ryhmittely on ollut pohjana induktiivisessa sisällönanalyysissä, jonka olen toteuttanut liitteessä 1. Haastateltavan kirjoittamasta vapaamuotoisesta esseestä olen kyseiseen liitteeseen valinnut tarkasteltavaksi keskeisimmät lauseet. Näistä lauseista olen poiminut pelkistetyt ilmaisut ja päässyt näin muodostamaan yläkategorioita. Nämä yläkategoriat ovat olleet pohjana tämän tutkimuksen lopputulosten tarkastelulle ja yhteenvedon tekemiselle.

KUVIO 1. Esimerkki aineiston ryhmittelystä (Kyngäs - Vanhanen 1999, 6).

Aineiston ryhmittely

Pelkistetty ilmaisu

Alakategoria

huoli terveydestä

huoli jaksamisesta

huoli tulevaisuudesta

huoli

huoli työstä

KUVIO 2. Esimerkki kategorioiden abstrahoinnista (Kyngäs - Vanhanen 1999, 7)

Alakategoria

Yläkategoria

Yhdistävä kategoria

Huoli

Häpeä

Mielenterveyden uhka

Pelko

Elämän uhka

4 TUTKIMUSTULOKSET

4.1 Ympäristön asenne homoseksuaaliseen ihmiseen

Ympäristön asenne homoseksuaaliseen ihmiseen on keskeinen asia asianomaisen mielenterveyden kannalta. Kuuluminen seksuaalivähemmistöön aiheuttaa väistämättä törmäyskurssin suhteessa enemmistön luomaan hoitokulttuuriin. Tämän vuoksi homoseksuaalisella ihmisellä täytyy olla vahva itsetuntemus ja keinot hoitaa mahdolliset konfliktit ilman aggressioita. Tässä työssä tuodaan esiin keinot, joiden avulla se onnistuu.

Näkökulma tässä työssä on mielenterveydellä ja olen tutkijana valinnut tähän mukaan keskeisimmät tekijät, jotka mielestäni ovat tärkeitä. Toivottavasti tämä tutkimus tuo omalta osaltaan työkaluja aiheen käsittelyyn itse kullekin, jotka tämän tutkimuksen lukevat. Korostan tässä oman tunneällyn kasvattamista mahdollisten ristiriitatilanteiden käsittelyssä ja omaan sukupuuhun tutustumista. Se kanssa tutuksi tuleminen auttaa jäsentämään omaa olemistaan yhtenä kiinteänä jäsenenä sukupolvien välisessä ketjussa ilman, että tuntee olevansa irrallinen ja merkityksetön. Homoseksuaaleja ihmisiä on aina ollut ja tulee aina olemaan.

Erityisesti toivon tämän olevan avuksi kaikille hoitoalaa opiskeleville ja jo alalla olevia ymmärtämään ja suhtautumaan asiallisesti seksuaalisiin vähemmistöihin, tässä tapauksessa erityisesti homoseksuaaleihin miehiin. Lisäksi toivon tämän olevan rohkaisevana esimerkkinä kaikille niille, jotka mielivät pois pääkaupunkiseudulta, tervetuloa Lappiin.

Tämän tutkimuksen mukaan naisten suhtautuminen homoseksuaaliin on ollut tutkittavalle ainoa todella suuri ihmetyksen aihe täällä Lapissa. Miehet ovat olleet se fiksummin käyttäytyvä osapuoli. Naiset ovat jopa kehottaneet häntä muuttamaan Ruotsiin, kukaan mies ei ole hänelle tällaista ehdotusta tehnyt. Eikä hän ala sekaantumaan eläimiin, kuten eräs nainen totesi homoseksuaali sanan kuullessaan, keski-ikäinen lappilainen nainen, joka on Lapissa koko ikänsä asunut, hän siis rinnasti homoseksuaalisuuden eläimellisyyteen. Hän kokee kyllä olevansa ihminen, joten hän oli järkyttynyt moisesta kommentista.

Hän on asunut sekä Helsingissä, että Lapissa. Helsingissä asuessaan hän tottui käyttämään sanaa homo, koska varsinkin homopiireissä se on normaalia ja suotavaa. Lapissa varsinaisia homopiirejä vastaavassa mielessä ei ole. Täällä homoseksuaalisuus on edelleen verhon taakse kätkeytyä. Yksittäisiä kielteisiä suhtautumisia seksuaalisuudestaan johtuen hän on kohdannut, esim. työpaikoilla.

Muuttaessaan aikoinaan Lappiin, sai hän kuulla joidenkin naisten suusta tervetulo-toivotukset esim. homo, huora, lapsi, ämmä, tyttö, pöljä ja kyseessä pitäisi olla fiksut aikuiset suomalaiset naiset. Ovatko miehet diplomaattisempia vai mistä johtuu, mutta miesten taholta hän ei vastaavaa verbaalia väkivaltaa ole kasvotusten kohdannut. Fyysistä väkivaltaa hän ei ole kohdannut.

Yleisesti ottaen lappilaiset ihmiset suhtautuvat homoseksuaaliin rennosti ja suvaitsevaisesti, kunhan ei käytetä sanaa homoseksuaali. Sillä sanalla on Lapissa voimakas negatiivinen kaiku. Mutta eipä sen puoleen täällä käytetä sanaa heteroseksuaalikaan, puhutaan vanhoista pojista ja vanhoista piiiosta tai poikamiehistä, josta hän itsekin pitää. Eli ”niitä poikamiehiä”, erotukseksi heteroseksuaalisista poikamiehistä, koska tämän tutkimuksen mukaan homomies ei pidä verbaalisesta vertauksesta tyttöihin.

4.2 Homoseksuaalisuuden käsittely työ- ja opiskeluelämässä

Työ- ja opiskeluelämässä hän ei ole rasismia homoutensa takia kohdannut ainakaan näkyvällä tasolla. Työpaikan haussa hän ei voi olla tietoinen työnantajien vaikuttimista henkilövalinnoissa, onhan Lapissa pienet piirit kaiken kaikkiaan, joten hän ei voi todistaa mitään suuntaan eikä toiseen. Poliittisesti ja uskonnollisesti hän ei ole sitoutunut, joten siltä saralta hän ei pysty antamaan esimerkkejä homoutensa mahdollisista vaikuttimista työmarkkinoilla.

Ravintola- ja hoitoalalla, joissa hän on Lapissa olonsa aikana vaikuttanut, on hän rasistisiin piirteisiin törmännyt. Eräs ravintola-alalla työskentelevä vanhempi nainen totesi hänelle suoraan, että ”homot eivät sitten kokkaa, mutta hyvä tarjoilija sinusta tulee”. Kyseinen nainen vetosi näin alan vanhoihin tapoihin, joita tulisi kunnioittaa. Hän oli ns. äimän käkenä, hyvä kokkihan hän juuri oli! Tässä on hyvä esimerkki hetero-olettamuksesta.

Hoitoalalla menneisyyden asenteiden vaikutukset potilaiden suhtautumisessa häneen tulivat selvästi esiin. Jälleen naispotilaiden puolelta, tähän hän on törmännyt joka sektorilla. Ovatko naiset suorasukaisempia? Konkreettisin esimerkki oli vanhempi nais-ihminen, joka sairasti skitsofreniaa. Tälle hän oli päivisin se saatanan akka ämmä, joka ei päästä ulos ja iltaisin tämä makasi huoneessaan vuoteella huutaen häneltä anteeksiantoa niin että käytävät raikui.

Muuten potilaiden asenteet häntä kohtaan ovat olleet rauhalliset ja kannustavat. Eräs vanhempi mies jopa sanoi toisille hoitajille, että ”älkäähän sitten kiusatko tätä poikaa!” Hän oli melkein liikuttunut. Vastaavasti monet vanhemmat potilaat muistelivat aikoja, jolloin hoito-alalla oleva mies oli oikea kummajainen. Samoten kyseiset potilaat puhuttelivat häntä joskus tosin tyttönä, mutta ilman selviä vihan tunteita. Ilmeisesti he pitivät tällaista kielenkäyttöä normaalina, hän itse ei sellaista hyväksy.

Hoito-alalla kielenkäytössä häntä on myös puhuteltu tyttönä tai viitattu ryhmään työt. Tämä on aiheuttanut hänessä joskus stressiä ja hän onkin ottanut asian joskus puheeksi. Tyttöjen, siis oikeiden tyttöjen mukaan tällä ei ole tarkoitus sulkea häntä ulkopuolelle, vaan hän on siis yksi tytöistä. Keskustelujen jälkeen asian hän on asian hyväksynyt, muttei hän vielä tänä päivänäkään ymmärrä tätä rinnastusta. Ns. oikeat tytöt taasen inhoavat sanaa homoseksuaali, joten hän on joskus tuonut sen sanan esille keskusteluissa saaden näin tasoitusta.

4.3 Homoidentiteetti Lapissa

Homoidentiteettiin Lapissa kuuluu tietty vaatimattomuus omasta seksuaalisuudestaan ja se on vähemmän näkyvää kuin pääkaupunkiseudulla. Sen vuoksi hän itse viihtyy varhaiskeski-ikäisenä homomiehenä Lapissa oikein hyvin. Täällä hänen ei tarvitse stressata itseään kapakoiden ja irtosuhteiden aiheuttamalla moraalisella krapulalla eikä juosta trendien perässä. Molemmat kun homopiireissä ovat niin tärkeitä. Hän nauttii kiireettömästä elämäntyylistä ja luonnon kauneudesta sekä raikkaasta ilmasta, nyt näitä asioita hän osaa arvostaa enemmän kuin nuorena. Kaupungin homopiirejä hän ei kaipaa, koska päihteillä on siellä suuri rooli.

Hän on kaiken kaikkiaan tuntenut olevansa tervetullut, ainoastaan homoseksuaali - sanan käyttö herättää närästystä, siihen ei ole totuttu. Hän ei siis käytä sitä sanaa enää itsestään, vaan poikamies. Suomalainen kulttuuri on täällä pohjoisessa aidoimmillaan kielenkäyttöä myöten, joten mitään silkkihanskoilla kohtelua hän ei odottanutkaan. Homoidentiteettinsä hän pitää täällä pohjoisessa siis omana sisäisenä asianaan, ei liian näkyvänä eikä liian kuuluvana.

Tämän tutkimuksen mukaan homomiehet Lapissa rinnastetaan siis tyttöihin ainakin kielenkäytön suhteen. Tällainen aiheuttaa turhia paineita homomiehiä kohtaan, koska homoidentiteettiin kuuluu miehenä oleminen, vaikka olisikin naismainen olemukseltaan. Jos näin ei ole, on kyseessä transseksuaalinen ihminen. Tätä aihetta en tässä tutkimuksessa tarkemmin käsittele.

Internet tarjoaa seuraa homoseksuaaleille, seuraa löytyy kyllä kaikille myös Lapista. Netissä liikkuva seuranhaku on tosin hänen mielestään hyvin seksikeskeistä ja tuttavuudet jäävät sen vuoksi usein hyvin pinnallisiksi. Myös ravintolamaailmasta seuraa löytyy, jos sellainen kiinnostaa.

4.4 Suvun kohtaaminen homoseksuaalina

Suvun kohtaaminen homoseksuaalina on ollut hänelle kaikista tunnepitoisinta. Hän on kotoisin paikkakunnalta, jossa monet muistavat hänet lapsuudestaan, joten hänen ei tarvitse alkaa selittämään kaikille miksi muutti Helsingistä maalle ja vielä Lappiin ja miksi hän ei halua seurustella naisten kanssa. Hänen muistiinsa on palautunut nuoruuden kouluvuodet ja hän on kohdannut entisiä luokkakavereitaan, jotka muistavat hänet hiljaisena ja tunnollisena oppilaana. Tätä hän olikin ja onnellisten lapsuusmuistojen takia hänen on Lapissa nykyään hyvä olla. Toki hän muistaa omat lempi - ja haukkumanimet, mutta niinhän ne olivat vastaavat itse kullakin. Jokainen sai kouluaikoina omat haukut ja kehut.

Hänen kummitäti on ollut suvussa ainoa, joka on homoseksuaalisuudesta hänen kanssaan jutellut ja muistellut ns. menneitä aikoja. Hän kuunteli silmät, korvat ja suu pyöreinä tämän kertomuksia ajoilta, jolloin homoseksuaalisuus oli kriminalisoitu. Heitä ei pidetty ihmisinä ja joita juotettiin humalaan hännämistarkoituksessa sekä käytettiin maksumiehinä, kun nuoremmat miehet halusivat rahaa. Hyvin vähän halusi täti asiasta kertoa.

Parhaiten hänen mieleensä on jäänyt kummitädin kauhistunut ilme, kun hän totesi, että onneksi sitten hänen omat ns. villit vuotensa osuivat sinne Helsinkiin, eikä tänne Lappiin. Kummitätini oli itse selvästi ns. puun ja kuoren välissä asiassa, joka hänestä johtuen oli tälle tuskallista käsitellä, joten hän ei painostanut tätä kertomaan yksityiskohtia. Kummitäti vain totesi hänelle, että ”voi sinua poikakulta, kun sinä et voi kuvitellakaan” ja muisteli samalla entisajan vaivaistaloja. Mutta taasen tämä ei suostunut kertomaan hänelle enempää, totesi vain, ”ettei hänen tarvitse kaikkea tietää”.

Äiti on ollut hänen paras tukensa, vaikka tämä itse ei homoseksuaalisuutta ymmärrä. Tästä syystä hän arvostaa äitiään vielä enemmän. Äiti on ollut suvaitsevainen riidoista huolimatta ja he ovat säilyttäneet hyvät välit. Suvun puolelta hän on hiljaista tukea kyllä enimmäkseen saanut ja arvostaa sitä.

Homoseksuaalisuudesta suvun sisällä ei ääneen puhuta edelleenkään, mutta sen verran siitä on keskusteltu, että kyllä hän on ollut kaikille ihan selvä ”sellainen poika” lapsesta saakka, asia ei ole ollut kenellekään mikään yllätys. Sen vuoksi kotiutuminen takaisin Lappiin on ollut hänelle niin helppoa ja vaivatonta.

Hän on huvittunut hetero-olettamuksista, ”nyt varmaan otat itsellesi vaimon, kun olet muuttanut Lappiin”, totesi eräs suvun naisista hänelle. Kyseessä oli eräs vanhempi lestadiolainen sukulainen. Myös hänen äitinsä totesi kerran, että ”kyllä kaikki asiat järjestyvät, kunhan vain löydät itsellesi sen mukavan tytön”. Hän järkyttyi sen verran pahasti, että tokaisi aika ronskisti, että ”älä äiti ikinä enää tule puhumaan mistään tyttöystävästä, tuliko selväksi!”. Ja tulihan se äidille selväksi, kun asiasta oli keskusteltu ihan kahden kesken ja hän oli tuonut kaikki tunteensa inhoa myöten selväksi.

Hän oli myös ostanut äidille SETAN julkaisun nimeltä ”Poikani on homo” ja pyytänyt tätä lukemaan sen. Hän oli alleviivannut mielestään tärkeimmät kohdat ja sanonut äidille, että ”tästä kirjasta löydät minut”. Sen jälkeen asiasta ei ole tarvinnut enää keskustella.

5 POHDINTA

5.1 Johtopäätökset ja tulosten tarkastelu muihin tutkimuksiin

Tärkein johtopäätös tässä opinnäytetyössä on ollut huomata, että eläminen Lapissa homoseksuaalina miehenä voi olla tasapainoista ristiriidoista huolimatta. Ihminen voi kasvattaa omaa ammatillista hoitajan identiteettiään menettämättä otettaan omaan seksuaalisuuteensa. Nyky-yhteiskunta tarjoaa asenteellisella tasolla mahdollisuudet jokaiselle kasvattaa omaa seksuaalista identiteettiään esim. internetin välityksellä tai Setan palvelujen kautta. Kasvattamalla omaa seksuaalista eheyttään suvaitsevaisuus ja ymmärtäminen erilaisuutta kohtaan kasvavat.

Tämän työn keskeisiin s.18 esitettyihin tutkimustehtäviin voi loppupäätöksenä vastata seuraavasti: Hoitajalla täytyy olla vahva itsetuntemus pitääkseen yllä ammatillista etäisyyttä ja suhtautumista asiakkaisiin. Vahvan ja terveen itsetunnon saavuttaminen edellyttää kohtaamista omien tunteiden ja suvun kanssa, koska ilman näitä oman elämänhallinta ei onnistu. Suvusta täytyy löytyä joku vanhempi ihminen, joka pystyy asiallisesti kertomaan suvun vaietuista asioista. Tällöin omien irrallisten tunteiden yhdistäminen ehjäksi kokonaisuudeksi helpottuu ja itsensä suhteuttaminen ympäristöön helpottuu. Se on tuskallista ja tietoa lisää tuskaa, mutta se on ainoa tie omaan henkiseen kasvuun erityisesti hoitajana, koska hoitajan oma psyyke täytyy olla kunnossa kyetäkseen auttamaan muita ihmisiä.

Tunneällyn jatkuva kehittäminen vuorovaikutustilanteissa erilaisten ihmisten kanssa ja omien tunteiden hallinta auttavat hoitajaa säilyttämään ammatilliseen identiteettiin kuuluvan etäisyyden suhteessa seksuaalisuuteen, joka väistämättä tulee hoitolanteissa esiin. Seksuaalisen kirjon ymmärtäminen kuuluu kaikille hoitoalalla työskenteleville ja tähän tarkoitukseen on internet helpoin väylä saada tietoa nopeasti. Hetero-olettamuksesta voi päästä eroon tutustumalla eri tietolähteisiin ja tätä kautta ymmärtää, että seksuaaliterveys koskee myös seksuaalivähemmistöjä eikä pelkästään heteroseksuaaleja. Tällöin hoitajan oma asenne on jo valmiiksi suvaitsevainen hoitotilanteessa, joka on edellytys hyvälle hoidolle.

Hoitajalla tulee olla vapaa-ajallaan omaa mielenterveyttään positiivisella tavalla tukevia tekijöitä, kuten miellyttävät ihmissuhteet ja harrastukset. Homoseksuaalisen ihmisen tärkein työväline tänä päivänä on ilman muuta internet, joka mahdollistaa ihmisten yhteydenpidon reaaliajassa ympäri maailman. Riskinä tällöin on kuitenkin jumittuminen tietokoneen ääreen, jonka vuoksi henkilöllä täytyy olla muitakin virikkeitä, kuten esim. liikunta. Internet-maailman lain-alaisuuksien ymmärtäminen on ehdoton edellytys järkevälle netin käytölle. Vapaus tuo omat riskinsä, joten järjen käyttö korostuu netin keskustelupalstoilla ja foorumeilla.

Heteroseksismi-käsitteen sisäistäminen auttaa homoseksuaalista ihmistä heijastamaan omaa elämäänsä ympäristöön jossa elää. Valitettavasti homoseksuaaleja on suhteessa vähemmän heteroseksuaaleihin, jolloin homoseksuaalinen ihminen luokitellaan vähemmistöön pelkästään seksuaalisuutensa johdosta. Tämän seikan käsitteleminen vaatii homoseksuaalilta ylimääräistä työtä oman itsetunnon ylläpitämisessä. Onnistuneet ihmissuhteet ja rauhallinen elinympäristö ovat tällöin tärkeimpiä asioita, jolloin oma positiivinen mielenterveys pysyy yllä. Työelämässä hoitohenkilöstön työnhjauksen täytyy toimia säännöllisesti ja mukaan kannattaa ottaa myös ulkopuolinen esim. konsultti, jolloin työpaikan ”kuppikunnat” pääsevät sekä joutuvat aukeamaan. Asioiden rehellinen ja suora käsittely auttavat kaikkia osapuolia pitemmän päälle vaikka tiettyjen asioiden puheeksi ottaminen aiheuttaisikin tuskaa ja kyyneleitä, esim. homoseksuaalisuus.

Hoitoala on naisvaltainen ala, jossa työskentelevä mies on vähemmistö-
asemassa. Jos kyseessä on hoitaja, on totuttava kuulemaan vertauksia ja rinnastuksia tyttöihin. Tällöin mieshoitajan psyyke täytyy olla sellainen, että se kestää tällaisen kielenkäytön. Kukaan yksittäinen mieshoitaja ei kokonaista hoitokulttuuria pysty muuttamaan, joten jos haluaa työskennellä naisvaltaisella alalla, vaihtoehtona on oma kärsivällisyyden kasvattaminen suhteessa verbaalisiin ilmauksiin. Huumorintaju tulee tällöin apuun, sitä voi jokainen mielessään laajentaa.

Käytännössä voi joskus heittää takaisin oman näkemyksenä mukaista huumoria, tällöin muutkin saavat vähän miettimisen aihetta. Tämä tutkimus kannustaa käyttämään ainakin silloin tällöin sanaa homoseksuaali, koska se saa edelleen joidenkin ns. naamat venähtämään. Näin esim. homoseksuaalinen mies saa hieman tasoitusta, jos on joskus kärsinyt kun häntä on puhuteltu tyttönä.

Nykypäivänä lainsäädännön mukaisesti homoseksuaalilla ei periaatteessa ole elämässään mitään hävettävää oman seksuaalisuutensa vuoksi. Se ei ole rikos eikä siitä joudu vankilaan. Jos homoseksuaalinen ihminen kokee joutuneensa syrjityksi ja tuomituksi vain pelkästään oman seksuaalisuutensa perusteella kannattaa kyseisen henkilön ottaa yhteyttä heti esim. Setan auttavaan puhelimeen, jossa voi esiintyä halutessaan anonyyminä. Itse ei tarvitse asioita hautoa, jos haluaa tulla autetuksi ja saamaan tukea. Tämä vaatii tietysti ihmiseltä itseltään kykyä olla oma-aloitteinen.

Tämä tutkimus seuraavia vertailukohdiksi tuomiani vastaavia tutkimuksia, joissa häveliäisyyden ja häpeän tunteet tuovat mukanaan estoja. Tämä tutkimus kannustaa jokaista kehittämään omaa tunneälyään, ns. maalaisjärkeä suhteessa erilaisuuteen. Hyvä itsetuntemus on paras ohjain ja suoja erilaisissa vuorovaikutustilanteissa varsinkin hoitoalalla, jossa sairaanhoitajan täytyy muistaa pitää tietty asiallinen etäisyys potilaisiin.

Hillman ja Männistö Metropolista tutkivat opinnäytetyössään v.2008 seksuaaliterveyden edistämisen osaamista hoitotyössä. Työ oli osa ammattikorkeakoulu Metropolian hanketta Seksuaaliterveyden edistämisen osaamisen kehittäminen metropolialueella ja hoitotyön koulutuksessa. Tutkimuksen tulosten mukaan seksuaaliterveyden edistämisen osaaminen vaatii tietoa seksuaalisuudesta sekä seksuaalisuuden kehittymisestä ja ilmenemismuodoista, seksuaaliterveydestä sekä sairauksien vaikutuksista seksuaalisuuteen ja minäkuvaan. Hoitajalta vaaditaan erilaisuuden hyväksymistä, avoimuutta, oman seksuaalisuutensa kohtaamista, valmiutta oman persoonallisuutensa käyttämiseen potilassuhteessa, uskallusta keskustella arkaluontoisista asioista potilaan kanssa ja rohkaista potilasta keskusteluun sekä myönteistä asennetta seksuaaliterveyden edistämiseen.

Kohonen, Mattila, Muli ja Ojala Porin Diakonia-ammattikorkeakoulusta v.2004 tutkivat opinnäytetyössään sairaanhoitajien näkökulmasta seksuaalisuuden kohtaamista hoitotyössä. Tuloksista ilmeni, että hoitajat pitivät seksuaalisuutta tärkeänä asiana, joka vaikuttaa kaikkeen mitä ihminen tekee ja miten hän kokee toiset ihmiset. Tutkimus myös tuki käsitystä, jossa seksuaalisuuden käsittely aiheutti ristiriitoja herättämällä häpeän tunteita. Valmiuksia oman ja muiden seksuaalisuuden hyväksymiseen katsottiin saatavan koulutuksen kautta sekä keräämällä itse teorian tietoa.

Tämä tutkimus tukee myös vastaavaa Herekin ja Garnetsin v.1997 tekemää tutkimusta, kun he pohtivat, miksei valtaosalla ei-heteroseksuaaleja ole vakavia mielenterveysongelmia. He arvelivat kuulumisen seksuaalivähemmistöjen yhteisöön ja yhteenkuuluvuuden tunteen suojelevan auttavan sopeutumaan vähemmistöstressiin. (Lehto - Kovero 2010, 132.) Tässä opinnäytetyössä tutkimuskohteen vähemmistön viiteryhmää edusti SETA ry ja käytännössä lappilainen asuinympäristö.

Onnellisuus on käsitteenä ongelmallinen eikä se sananakaan sovi suomalaiseen arkitodellisuuteen kuin ilmaisemaan hetkellistä tunnekokemusta. Pysyvästi ”onnellinen” on vanhastaan ollut kulttuurissamme hieman poikkeava henkilö, ellei peräti ”kylähullu”. Tutkimus kuitenkin osoittaa, että onnellisuus elämäntyytyväisyytenä on luonteeltaan piirreominaisuus, joka on melko pysyvä elämän asenne. (THL 2010.)

Toiset siis syntyvät onnelliseen elämään, joka on täynnä myönteisiä mahdollisuuksia. Toisten ihmisten ulkoisesti aivan samanlainen elämä on taas täynnä uhkakuvia ja vaaroja. Elämän on siis jossain määrin tulkinnallinen asia. (THL 2010.)

5.2 Oma pohdinta

Tärkeintä minulle tämän opinnäytetyön tekemisessä on se ilo, jota koen käsitellessäni seksuaalisuuttani tämän päivän suomalaiseen kulttuuriin kuuluvilla käsitteillä ja termeillä. Muistan nuoruudestani ja vielä varhaisaikuisuudestani kuinka sana homoseksuaali sai minut vain kauhusta kankeaksi. Koen aiheen käsittelyn tänään siis vapauttavana. Toivon tämän tutkimuksen olevan antoisa myös muille sen lukeville.

Kohtaamisissa suvaitsemattomien ihmisten kanssa on aina syytä muistaa, että jokaisella on oikeus omiin mielipiteisiin, molemmin puolin. Ja jos tuntuu, että alkaa hermostuttaa, tunneällyn hyödyntäminen auttaa niissä tilanteissa.

Työ- ja opiskeluelämässä tämän tutkimuksen mukaan törmäyskursseja ei tule, kun oma asenne ja kielenkäyttö pysyvät maltillisina. Samalla tämä tutkimuksen yhteydessä havaittiin, että varsinkin mielenterveyspuolella voisi potilaiden hoitosuhteen aikana ottaa seksuaalisuuden eri kirjavuuden aktiivisemmin esille. Siis asiallista rohkeutta hoitajille seksuaalisuuden kirjon käsittelyssä. Kun asiat jätetään oletusten tasolle, mahdollisuus väärinkäsityksiin kasvavat.

Varsinaisia negatiivisia mielenterveyden kokemuksia tämä tutkimus ei poikanut. Tutkittava kun itse havaitsi olevansa elämässään ns. onnensa kukkuloilla muuttaessaan Helsingistä Lappiin. Pääsy pois kaupunkikulttuurista oli siis tässä tapauksessa väylä tasapainoiseen elämään.

Negatiiviset tunteet, jotka tämän tutkimuksen tekemisen yhteydessä tutkittavassa nousivat esiin, olivat lähinnä hämmennystä, ärtymystä, suuttumusta, ihmetystä ja kummastusta. Näiden tuntemusten läpikäymiseen hän käytti omaa tunneälyään ja empatian kykyään. Hän yritti ymmärtää ja olla suvaitsevainen erilaisia ihmisiä kohtaan kuin itse on. Toivottavasti myös itse tutkijana olen tämän tutkimuksen ja opiskelun myötä siinä onnistunut.

Tämän tutkimuksen mukaani homoseksuaalisuus on synnynnäistä, jota kasvatuksella lapsuudessa voidaan joko tukea tai tukahduttaa. Keskusteluaiheena homoseksuaalisuus on täällä edelleen tabu, joka aiheuttaa leukojen loksahduttamisen. Ehkäpä tämä vanhoillinen asenne elää vielä joissakin ihmisissä nykyäänkin ja selittää aikaisemmin mainitsemani naisen vertauksen seksin harrastamiseen koiran kanssa. Tämä tutkimus tukee avointa keskustelua asiassa, koska tällaiset brutaalit ja sairaat vertaukset pönkittävät vanhoja asenteita, eivätkä asiat pääse edistymään.

Lapissa on paljon lestadiolaisia, joiden kautta tukittava on saanut ymmärtää, että parasta on kun tietyistä asioista ei vain puhuta ja sillä selvä. Eli kun asioista ei puhuta, niin sitten kaikki on hyvin. Pää pensaaseen vaan, niin hyvin menee, niinkö? Ihmisen kokonaisuuteen kuulu saada myös verbaalisti ilmaista tunteitaan. Jos tämä mahdollisuus evätään esim. uskonnollisilla syillä, johtaa se mielenterveysongelmiin. Tietenkään ketään ei voi pakottaa keskustelemaan ja ilmaisemaan tunteitaan sitä kautta. Jotkut ovat suorituskeskeisiä ja väheksyvät ns. turhia löpinöitä. Homoissa on moneksi, kuten heteroissakin.

Avoin keskustelu asiasta jää siis usein netin keskustelupalstoille, joka ei ole tasapainoisen vuorovaikutuksen foorumi. Siellä puuttuu fyysinen läsnäolo ja ihmisistä tulee hengettömiä kohteita. Huumori on tärkeä suoja oman psyyken kannalta. Nimittäin jos joka kuulemasta asiasta ottaisi itseensä, saisi yhtenänsä ravata käräjillä hoitamassa kunnianloukkaussyytteitä. Ainakaan toistaiseksi ei tämän tutkimuksen yhteydessä ole näin rankkoihin tapauksiin törmätty.

Sateenkaariperheenä Lapissa piti alun perin olla aiheena tälle tutkimukselle ja sen edustajia löytyikin hakuilmoituksen kautta muutama Rovaniemeltä. Viedessäni tutkimusta eteenpäin, huomasin keskittyväni aina vain enemmän omaan näkökulmaani homomiehenä, joten katsoin parhaaksi vain sivuta sateenkaariperhettä ja keskittyä homoseksuaalisuuteen.

Yhteydenpito sateenkaariperheen edustajiin jäi tämän tutkimuksen tiimoilta yhteen tapaamiseen ja muutamaan sähköpostiviestiin sekä puheluihin. Lapista löytämäni sateenkaariperheet asuivat kaikki Rovaniemellä ja elivät täysin normaalia arkipäiväistä elämää. Naiset olivat tässä asiassa edustettuna, lappilaiseen sateenkaariperheeseen ei tässä suhteessa oman tulkintani mukaan kuulu miestä. Tästä voi tehdä sen johtopäätöksen, että hoivaaminen on myös homoseksuaalisessa maailmassa enemmän naisten asia. Yllätys minulle oli Lapin Keskussairaalan lastenosaston henkilökunnan epätietoisuus aiheesta sateenkaariperhe.

Täällä Lapissa vähäiset sateenkaariperheet elävät identiteettinsä kanssa salassa. Lapsia halutaan suojella mahdollisen koulukiusaamisen takia ja uskonnollisen kulttuurin perinteet velvoittavat olemaan puhumatta tietyistä asioista. Onhan Lappi lestadiolaisuuden kehto, joten asenteet tietyissä piireissä ovat pahemmillaan kuin suoraan 1800-luvulta. Ehkäpä tästä johtuen lappilaiset sateenkaariperheet haluavat pelata ns. varman päälle ja pitää oman identiteettinsä salassa, varmuuden vuoksi.

Keskustelutaito ihmissuhteissa on tärkeää, ihminen ei ole mikään eläin. Tämän tutkimuksen mukaan jatkuvat irtosuhteet koetaan stressaavina, koska tuolloin pääpaino on seksuaalisessa nautinnossa muiden aspektien jäädessä taka-alalle, kuten turvallisuus, luottamus, rehellisyys, romantiikka ja yhdessäolo

Homoseksuaalista diskokulttuuria Lapista ei löydy, jota Helsingissä voi ripauksen maistaa verrattuna kansainväliseen tasoon. Tämän vuoksi ikääntyvän homoseksuaalin on tämän tutkimuksen mukaan hyvä asua Lapissa. Täällä pystyy olemaan ns. rauhassa luonnoltaan, kun mahdollisuutta yöelämään täällä ei edes ole. Tämä osaltaan vaikuttaa siihen, ettei ainakaan tässä asiassa kerry asianomaiselle itselleen stressiä. Mieli voi levätä siinä suhteessa.

Mielenterveyden kannalta tämä tutkimus kertoo suomalaisen luonteen olevan paras psyyken suoja, suomalainen viihtyy myös yksin ns. omissa oloissaan eikä välttämättä kaipaa seuraa.. Tässä voisi tuoda vertauksen suomalaisesta sisuta, se toimii tietynlaisena mielenterveyden puskurina, suojaavana tekijänä.

Suomessa homoseksuaalisen ihmisen seksuaalisen identiteetin tukemisessa on keskeisessä asemassa SETA eli Seksuaalinen tasavertaisuus ry. Se on valtakunnallinen ihmisoikeus- ja sosiaalialan järjestö, joka on perustettu vuonna 1974. Setalla on 19 jäsenjärjestöä eri puolilla Suomea. Setan tavoitteena on, että kaikki voisivat elää yhdenvertaisina kansalaisina osana suomalaista yhteiskuntaa - riippumatta seksuaalisesta suuntautumisesta, sukupuoli-identiteetistä tai sukupuolen ilmaisusta. (Seta 2010.)

Lapissa seksuaalivähemmistöjä palvelee Rovaniemellä Setan toimipiste, joka harjoittaa tiivistä yhteistyötä Oulun vastaavan toimipisteen kanssa. Rovaniemen Setan toiminta on pienimuotoista mutta reipasta. Keskiviikkoisin toimistolla on avoimet ovet kuudesta kahdeksaan, jossa tarjolla on teetä ja vaihtelevantasoisia keskusteluja. (Seta 2010.)

5.3 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys

Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys tässä työssä kulkevat käsi kädessä, koska jokainen ihminen itse on oman elämänsä paras asiantuntija. Laadullisen tutkimusmenetelmän työn luotettavuuden kriteerit on siis yhtä kuin tutkija ja hänen oma rehellisyys. (Vilka 2005, 158 -159.)

Olen tässä opinnäytetyössä pyrkinyt kuvaamaan mahdollisimman tarkasti tutkittavan kokemia tapahtumia ja niistä kumpuavia tunteita niin tarkasti kuin mahdollisesta. Tutkimuksen johtopäätösten saavuttamiseksi valitsemani sisällön analyysi helpotti linjausten tekemistä ja osoitti, että tunneällyn hyödyntäminen yhdessä suvun tarjoaman tietämyksen kanssa tarjoaa tien tasapainoiseen elämään.

Laadullisen tutkimuksen pätevyys eli validiteetti toteutuu, jos tutkimuksella saadaan tietoa tarkastelun kohteena olevasta ilmiöstä. Tutkimuksen validiteettia lisää monipuolinen aineiston keruu ja jatkuvan vertailun käyttö tutkimusanalyysin aikana. (Krause - Kiikkala 1996, 72.)

Tämän opinnäytetyön tekijä on tutkijana vasta-alkaja, mutta aiheen valinnassa asiantuntija omalla esimerkillään. Tutkimusmenetelmien omaksumisessa tarvitsin jatkuvaa itseopiskelua kirjaston ja internetin tarjoaman tiedon hankinnassa sekä omaksumisessa. Myös koulun ohjaajat ovat olleet tämän työn loppuunsaattamisessa tärkeitä oman tietotaidon ja ohjauksen välittämisessä minulle.

Tutkimusetiikka edellyttää, että tutkija huomioi toiminnassaan tutkimuksen kohteena olevat henkilöt, heidän omaisensa, rahoittajat, työyhteisönsä ja työtoverinsa. Tutkimusotteen eettiset vaatimukset edellyttävät tutkijalta eettistä vastuullisuutta. Tutkijan on tuotava ilmi tutkimusaiheitaan koskevat valinnat ja niiden perustelut. Hoitotieteen tutkimusetiikan tulee olla sopusoinnussa paitsi yleisen tutkimuksen etiikan myös hoitotyön etiikan kanssa. (Krause - Kiikkala 1996, 64 - 67.)

Olen pyrkinyt objektiivisesti tarkastelemaan tämän tutkimuksen tuloksia ja säilyttämään parhaani mukaan siihen osallistuneiden ihmisten identiteetin koskemattomuuden, vaikka aihe tutkijalle itselle ei ole millään tavoin ongelmallinen. Viittaukset muihin vastaaviin tutkimuksiin koskee vain sellaisia tutkimuksia, jotka ovat julkisesti kaikkien saatavilla.

Laadullisen tutkimuksen reliabiliteetti eli luotettavuus ilmenee tutkimusprosessin toteuttamisessa. Tutkimuksen reliabiliteetti sisältyy tutkimuksen validiteettiin. Reliabiliteetin tarkastelussa arvioidaan, miten tutkimustulos vastaa tutkimuskohdetta ja vastaavatko tutkimuksen johtopäätökset alkuperäistä tutkimusaihetta. (Krause - Kiikkala 1996, 72; Hirsjärvi - Remes - Sajavaara 2004, 213.)

Tämä työ on hyväksytty tutkittavalla ennen julkaisua. Asiat tuodaan tässä esiin juuri sellaisina, kun ne ovat käytännössä tapahtuneet. Ainoastaan opinnäytetyön kieliasun valinnassa on kiinnitetty erityistä huomiota asioiden maltilliseen ilmaisuun. Toisin sanoen tarkoituksena on ollut poistaa mahdollinen liiallinen rivien välistä huokuva turha aggressiivisuus.

Loppusanat opinnäytetyölleni kiteytän näin: Myös avoimesti homoseksuaalinen ihminen voi olla Lapissa onnellinen ihminen. Ja ihan viimeisenä totean seuraavaa omien lapsuusvuosieni kunniaksi: Kukaan poika ei halua itseään kutsuttavan tytöksi vaikka olisi kuinka nätti poika tahansa!

LÄHTEET

Aldrich, Robert 2006. Rakkaus samaan sukupuoleen. Homoseksuaalisuuden historia. Multikustannus, Helsinki.

Antikainen, Risto - Ranta, Mauri 2008. Kohti vastavuoroisuutta. Psykoterapeuttinen hoitosuhde. Duodecim, Helsinki.

Anttila, Kyllikki - Kaila-Mattila, Tuulikki - Kan, Suvi - Puska, Eeva – Vihunen, Riitta 2008. Hoitamalla hyvää oloa. WSOY, Helsinki.

Brusila, Pirkko 2008. Seksuaalisuus eri kulttuureissa. Duodecim, Helsinki.

Hillman, Tuomas - Männistö, Elina 2008. edistämisen osaaminen hoitotyössä. Opinnäytetyö. Hoitotyön koulutusohjelma, sairaanhoitaja. Metropolia.

Hirsjärvi, Sirkka - Remes, Pirkko - Sajavaara, Paula 2004. Tutki ja kirjoita. Tammi, Helsinki.

Ivalahti, Seppo 1998. Poikani on homo. SETA- julkaisuja 11. Helsinki.

Ijäs, Kirsti 2003. Sukupuu. Avain oman elämän ja perheen ymmärtämiseen. Kirjapaja, Helsinki.

Juvonen, Tuula 2002. Varjoelämää ja julkisia salaisuuksia. Vastapaino, Tampere.

Kanerva, Satu - Pasanen, Arja - Riekkinen, Seija - Tuhkanen, Taina 1998. Hyvä työterveyshoitajantyö. Kirjayhtymä Oy, Helsinki.

Kohonen, Anna-Kaisa - Mattila, Katri - Muli, Eveliina - Ojala, Maija 2004. Opinnäytetyö. Diakoninen sosiaali-, terveys- ja kasvatustieteiden koulutusohjelma. Sairaanhoitaja. Porin Diakonia-ammattikorkeakoulu.

Krause, Kaisa - Kiikkala, Irma 1996. [Hoitotieteellisen tutkimuksen peruskysymyksiä](#). Kirjayhtymä, Helsinki.

Kyngäs, Helvi - Vanhanen, Liisa 1999. Sisällönanalyysi. Hoitotiede vol. 11, no 1/99.

Lehto, E. Juhani - Kovero, Camilla 2010. Homoseksuaalisuus tieteen näkökulmasta ja miesten kertomana. Lilith, Helsinki.

Lehtonen, Jukka - Nissinen, Jussi - Socada, Maria 1997. Hetero-olettamuksesta moninaisuuteen. Edita, Helsinki.

Lepola, Ulla - Koponen, Hannu - Leinonen, Esa - Joukamaa, Matti - Isohannu, Matti - Hakola, Panu 2008. Psykiatria. WSOY, Helsinki.

Nissinen, Jussi 1995, Homo- ja biseksuaalisuuden huomioonottaminen päihdehuollossa, Sosiaalipsykologian pro gradu -tutkielma Sosiaalipsykologian laitos, Helsingin yliopisto.

Ora-Hyytiäinen, Elina 2005. Ammattikorkeakouluopiskelijan vaiheittainen kasvu ja kehittyminen sairaanhoitajaksi. Kever 2/2005.

Pihlanto, Pekka 2008. Ihmisten välinen vuorovaikutustilanne. Turun kauppakorkeakoulun laskentatoimen emeritusprofessori kirjoittaa. Tieteessä tapahtuu 6/2008, 30–36.

Roti, Outi - Ihanus, Juhani 1997. Terveys ja psykologia. Kirjayhtymä Oy, Helsinki.

Ryttyläinen, Katri - Valkama, Sirpa 2010. Seksuaalisuus hoitotyössä. Edita, Helsinki.

Saarinen, Mikael - Kokkonen, Marja 2003. Tunneäly. Kohti kokonaista elämää. WSOY, Juva.

Tedre, Silva - Pöllänen, Pirjo 1997. Hoivan herkäät alueet. Kirjayhtymä Oy, Helsinki.

Toivonen, Timo 2001. Vapauden illuusio. Henkinen kasvu tietoteknisen kehityksen tasapainottajana. Rasalas, Helsinki.

Vilka, Hanna 2005. Tutki ja kehitä. Tammi, Helsinki.

Yura, Helen - Walsh, Mary B. 1993. Inhimilliset tarpeet ja hoitotyö 3. WSOY, Helsinki

Sateenkaariperheet 2010. Osoitteessa www.sateenkaariperheet.fi/index.html. 20.7.2010.

SETA 2010. Osoitteessa www.seta.fi/index. 20.7.2010.

Sosiaaliportti 2010. Osoitteessa www.sosiaaliportti.fi/fi-fi/lastensuojelunkasikirja/tyoprosessi/erityiskysymykset/sateenkaariperheet/ 26.8.2010.

THL 2010. Osoitteessa info.stakes.fi/mielenterveystyo/FI/kasitteet/Mielenterveysksite.htm 26.8.2010.

THL 2010. Osoitteessa www.ktl.fi/attachments/mielenterveys_luovana_toimintana.pdf 26.8.2010.

LIITTEET**Aineistoa sisällön analyysistä Liite 1**

Liite 1

Aineistoa sisällön analyysistä

Alkuperäinen ilmaisu	Pelkistetty ilmaisu	Alakategoria	Yläkategoria
- sen vuoksi koen jatkuvat irtosuhteet erittäin rasittavana	Rasittavat irtosuhteet	Huoli	Mielenterveyden uhka
- Tunteeni kaiken kaikkiaan olivat siis erittäin ristiriitaiset	Ristiriita	Huoli	Mielenterveyden uhka
- Elämäni tuolloin oli päällisin puolin hyvässä kunnossa, mutta sisälläni kuohui	Sisälläni kuohui	Huoli	Mielenterveyden uhka
- Tämä opiskelun alkuaikoina aiheutti minussa stressiä.	Stressin aiheuttaja	Huoli	Mielenterveyden uhka
- Kaupungin homopiirejä en kaipaa, koska päihteillä on siellä suuri rooli.	Päihteillä suuri rooli	Huoli	Mielenterveyden uhka
- Olin turhautunut ja halusin maisemanvaihdoksen	Turhautunut	Huoli	Mielenterveyden uhka
- ei tarvitse stressata itseään kapakoiden ja irtosuhteiden aiheuttamalla moraalaisella krapulalla	Moraalinen krapula	Huoli	Mielenterveyden uhka
- Netissä liikkuva seuranhaku on tosin hyvin seksikeskeistä ja tuttavuudet jää sen vuoksi hyvin pinnallisiksi	Pinnalliset seksisuhteet	Huoli	Mielenterveyden uhka
- Koen kyllä olevani ihminen, joten järkytyin tällaisesta kommentista.	Järkyttyä	Suru	Mielenterveyden uhka
- koen suomalaisen luonteeni olevan paras suojani	Suomalainen luonne	Turvallisuus	Mielenterveyden suoja
- muutto pois Helsingistä oli minulle suuri helpotus	Helpotus	Turvallisuus	Mielenterveyden suoja
- Olen tuntenut kaiken kaikkiaan olevani tervetullut	Olevani tervetullut	Turvallisuus	Mielenterveyden suoja
- Itse henkilökohtaisesti homoseksuaalisuuttani häpeä, eikä sitä yhteiskunnallisesti nykyään mielestäni pidäkään hävetä.	En häpeä	Vahvuus	Mielenterveyden suoja
- Olen tullut siihen lopputulokseen näin 44-vuotiaana, että olen onnellinen	Onnellinen	Ilo	Mielenterveyden suoja
- viihdyn omissa oloissani	Viihtyä	Ilo	Mielenterveyden suoja
- Itse viihdyn keski-ikäisenä homomiehenä Lapissa oikein hyvin.	Viihtyä	Ilo	Mielenterveyden suoja
- Nautin kiireettömästä elämäntyylisestä ja luonnon	Nauttia	Ilo	Mielenterveyden suoja

kauneudesta sekä raikkaasta ilmasta			
- Yleisesti ottaen lappilaiset ihmiset suhtautuvat homoseksuaaliin rennosti ja suvaitsevaisesti	Suvaitsevaisia	Ilo	Mielenterveyden suoja
- Miehet ovat olleet se fiksummin käyttäytyvä osapuoli	Fiksumpia	Ilo	Mielenterveyden suoja
- Mielestäni tämä rehti asenne puoleltani on omaa psyykeäni suojaava tekijä	Rehti asenne	Vahvuus	Mielenterveyden suoja
- Hän selvästi halusi suojella ja säästää minua	Suojella	Myötätunto	Mielenterveyden suoja
- Hän totesi vain minulle, että voi sinua poikakulta	Poikakulta	Myötätunto	Mielenterveyden suoja
- Keskustelujen jälkeen asian olen hyväksynyt	Hyväksyä	Vahvuus	Mielenterveyden suoja
- Huumori on mielestäni myös tärkeä suoja oman psyyken kannalta	Huumori suojaa	Vahvuus	Mielenterveyden suoja
- Nautin vain täysin siemauksin tästä rauhasta	Nauttia rauhasta	Ilo	Mielenterveyden suoja
- Olen huvittunut hetero-olettamuksista – nyt varmaan otat itsellesi vaimon	Huvittunut	Ilo	Mielenterveyden suoja
- ehkäpä onnellisten lapsuusmuistojen takia minun on täällä nykyään hyvä olla.	Hyvä olla	Ilo	Mielenterveyden suoja
- homot eivät sitten kokkaa, mutta hyvä tarjoilija sinusta tulee. Olin ns. äimän käkenä	Äimän käkenä	Hämmennys	Oppimisen paikka
- tullut elämässäni siihen pisteeseen, että halusin pois Helsingistä	Pois Helsingistä	Hämmennys	Oppimisen paikka
- Keskusteluaiheena homoseksuaalisuus on täällä edelleen tabu, joka aiheuttaa leukojen lokahtamisen	Tabu	Hämmästys	Oppimisen paikka
- Parhaiten mieleeni on jäänyt hänen kauhistunut ilmeensä	Kauhistunut ilme	Hämmästys	Oppimisen paikka
- Kuuntelin silmät, korvat ja suu pyöreinä	Kuunnella ihmetellen	Hämmästys	Oppimisen paikka